

Nationella Healthy Cities nätverket

Bilaga 1

Verksamhetsberättelse 2018

Förändra våra kommuner och regioner för att förändra världen

Inledning

Vi finns till som nätverk för att hjälpas åt att få nödvändiga strukturer på plats på regional och lokal nivå i skapandet av en jämlik och rättvis hälsa och därmed förutsättningar för social hållbarhet. WHO:s Svenska Healthy Cities nätverk säger: Vi vill att alla våra invånare ska ha ett bra liv. Kommuner och regioner finns till för att skapa förutsättningar för detta. Vårt nätverk vill bidra till att utvecklingen går i rätt riktning när det gäller social hållbarhet, där folkhälsan har särskilt fokus och hälsa är en mänsklig rättighet.

Vårt år i nätverket har präglats av fortsatt arbete mot många nationella initiativ så väl som de globala Agenda 2030 målen. Under året har arbetet tillsammans med det internationella nätverket intensifierats ytterligare. Genom våra möten internationellt har vi förberett oss för arbetet utifrån WHO:s och inte minst Healthy Cities nätverkens starka koppling till agenda 2030 målen. I februari 2018 samlades ledande lokala politiker från hela Healthy Cities nätverket för att godkänna och uttrycka sitt engagemang och utforma den strategi; Copenhagen Consensus; som stödjer oss lokalt och regionalt i att ta oss an de sjutton globala målen i Agenda 2030. Aldrig tidigare hade så många lokala beslutsfattare befunnit sig på WHO:s Europakontor i samsyn kring strategierna i Copenhagen Consensus. Arbetet har därefter pågått i vårt svenska nätverk med att lägga riktningen för nästa fas, intimt förknippad med agenda 2030 och med Copenhagen consensus i ryggen. Nationellt kröntes året av ett möte på UD med diskussioner tillsammans med många olika aktörer om samverkan kring insatser för den globala hälsan.

Nätverket söker vid varje internationellt och nationellt initiativ att landa i den regionala och lokala verkligheten, lära och reflektera över konkreta misstag och framgångar. Det är just detta som är nätverkets styrka. Den stora bilden och den lilla. Det som händer på internationell nivå händer också på våra hemmaplaner. Vi kan utifrån detta tankesätt få fram de bästa strukturerna och de mest verksamma målen.

2018 har nätverket haft 19 medlemmar. Därutöver har Stockholms läns landsting fortsatt varit adjungerade under året. Nätverkets styrelse har bestått av Ida Legnemark ordförande Borås, Gunnel Adler vice ordförande Västra Götalandsregionen, Lars Thunberg ledamot Helsingborg, Frida Trollmyr suppleant Malmö, Lenita Ericson suppleant Luleå samt Jon Malmqvist suppleant Växjö. Styrelsen har under året haft tre beslutande sammanträden samt ett arbetsmöte i Göteborg. Styrelsen har utöver planerings- och ledningsarbete arbetat aktivt för att göra nätverket känt och rekrytera nya medlemmar.

2018 hur gick det?

Nätverkets vision, strategier och övergripande mål bifogas denna verksamhetsberättelse.

Vi har följt vår verksamhetsplan för 2018 och haft fortsatt fokus på vad som krävs av styrning, ledning, organisering och kvaliteter på organisation för att få beslut och genomföranden som är tvärspektoriella, utjämnande långsiktiga och medskapande. För att uppnå de globala målen i Agenda 2030 och de europeiska folkhälsomålen i Health 2020 krävs både politiska beslut och

Programförklaring

Vi påstår att den troligt största utmaningen är att klara av att lämna stuprörens ineffektiva styrnings och organisationsstrukturer på såväl lokal, regional som nationell nivå. Detta tar tid men är nödvändigt för att möta en framtid som inte kommer att bry sig om gränser eller svara på dellösningar när det kommer till våra invånares behov. Vi tror helt enkelt inte att vi kan fortsätta med de organiseringsformer vi har idag. Kommuner och regioner måste för att mena allvar med att medborgarna skall vara medskapande sända ut signaler om inkludering. Det innebär på sikt en organisering där invånare, politik och profession samlas kring uppdrag som bottnar i uppfattade behov som behöver tillgodose. Samlingen lär ske långt bort från den nutida stuprörsfixeringen.

Nationella Healthy Cities

Nätverket Fas VI

utrymme för samskapande med invånarna. En av nätverkets främsta styrkor är att vi skapar arenor för nära samverkan mellan förtroendevalda och tjänstepersoner. Tillsammans resonerade vi vidare kring tillit i styrning och ledning. I början av året samlade vi in idéer, önskemål, styrkor och behov från våra medlemmar och påbörjade därefter inriktning för nästa fas; Fas 7. Denna innebär att vi har ett tydligt fokus på att vårt arbete kopplas till arbetet med agenda 2030. Av bilden nedan framgår att vårt nätverk tar sin utgångspunkt i mål 3 och använder mål 11 som vårt första medel. Vi använder jämlikhets och jämställdhetsmålen som perspektiv och resultat. Vi ser sedan att samtliga globala mål kan tjäna som medel och hävstänger beroende på vilka utmaningar vårt Nationella Nätverk kommer att fokusera på framöver. Mål 11 utgör däremot alltid ett av fundamenten för Healthy Cities. Vårt nätverk kommer att använda oss av WHO Healthy Cities strategi i Copenhagen Consensus; de 6 p:n som syftar till att vara stöd för att nå målen i Agenda 2030 och bevara vår helhetssyn. Med fokus på ledning och styrning kommer vi att arbeta med olika tematiker utifrån de behov som medlemmarna har gemensamt. Vår ambition är som alltid att tillsammans hjälpas åt och inspireras att lösa utmaningar på lokal och regional nivå med kraftfull påverkan på hälsoklyftor i befolkningen. En stark ledstjärna utöver Agenda 2030 och Health 2020 är det nya generationsmålet i folkhälsomålet och de nya målområden som beslutades av riksdagen i juni 2018.

Ledning och styrning av nödvändiga långsiktiga, utjämnande och medskapande beslut och processer i tvärasektoriella frågor fortsatte vara vårt huvudfokus. Under året har vi arbetat fram en fördjupning av detta för nästa fas. Vi arbetade igen med enkätfrågor för att undersöka vilka förutsättningar som medlemmarna såg underlättade respektive försvårade möjligheterna för att politiska beslut (beställningar) nådde ut till invånarna och tillbaka. Detta ledde till att folkhälsomyndigheten planerar att stödja oss i en utvärdering av styrmodeller och dess beslutsprocesser i några kommuner och regioner. Syftet är att studera vilka beslutsprocesser för tvärasektoriella frågor som underlättar och möjliggör att fattade beslut är synliga hos invånarna och leder till dialoger som böljar fram och tillbaka. Under delar av året har vi dessutom fortsatt arbetet med en idéskrift om styrning och ledning av tvärasektoriella processer utifrån nätverkets erfarenhet.

Vi påbörjade i slutet av året planeringen för en ny seminarierie inom crossing borders. Samarbete har inletts med Skövde kommun, Västra Götalandsregionen, samt högskolan i Skövde.

I vår verksamhetsplan anges utifrån nätverkets fyra övergripande strategier även att vi ska hålla årskonferens, höstkonferens, arbeta tematiskt och i arbetsgrupper, vara en aktör internationellt och nationellt, samverka nationellt, skapa opinion, samt bli fler medlemmar. Nedan beskrivs hur vi lyckats med våra ambitioner och vad vi genomfört.

Årskonferens 2018

Linköpings stad stod värd för vår årskonferens vars fokus var den politiska beställningen (uppdragen från politiken) på internationell, nationell och lokal nivå. Den lokala nivån hade på årskonferensen fokus på stadsutveckling. Vi fick en guidad tur i Vallastaden som lagt mycket fokus på hållbarhetsperspektiven.

Årskonferensen gästades av John Ashton från WHO som beskrev vägen fram till Healthy Cities 2018 med koppling till Agenda 2030, health 2020 som politisk beställning på internationell nivå. Copenhagen consensus och dess strategi med 6 P som stöd för vår lokala och regionala nivå presenterades. En spännande resa från 1987 fram till idag.

Medlemmarnas svar utifrån vår enkät gällande arbete i nästa fas kopplat till politisk beställning och genomförande redovisades och diskuterades.

Den politiska beställningen från nationell nivå representerades av tillsitsdelegationen, dess arbete och slutsatser, där inte minst de sju principerna för tillit utgör god vägledning i vårt fortsatta arbete. SKL presenterade sitt arbete utifrån regeringens beslut gällande agenda 2030.

Inför förändringen i folkhälsomål och målområden utifrån kommissionens förslag deltog det norska Healthy Citiesnätverket. De beskrev vad som händer när, i motsats till Sverige, en politisk beställning går från mål för folkhälsopolitiken till lagstiftning.

Den lokala politiska beställningen illustrerades på två sätt. Uppsala beskrev sitt arbete tillsammans med konsult där de utvärderade hela sin styrmodell. Utgångspunkten var i vilken utsträckning denna lade "beställningar" som siktade mot och hade möjlighet att påverka en hållbar utveckling.

Vidare hölls en workshop på temat: En övergripande politisk beställning av hälsosam och socialt hållbar samhällsplanering hur får den tydligt genomslag i planering och utformning av den fysiska miljön? Vi lyfte fram lokala exempel från Linköping, Norrköping och Malmö med fokus på politisk beställning av olika typer av stadsutvecklingsprojekt; vad beställningen lett till och hur vi hade kunnat förbättra kopplingen mellan beställning och slutresultat. Denna workshop ville illustrera nätverkets sätt att ta sig an Agenda 2030 på den lokala nivån, med mål 3 i fokus kopplat till Mål 11 hållbara samhällen och städer.

Höstkonferens 2018

Temat för höstkonferensen var "att landa in Agenda 2030 lokalt och regionalt" med fortsatt koppling till den politiska beställningen. Det internationella perspektivet bestod denna gång av en workshop för samtliga tjänstemän i nätverket som fördjupade sig i Healthy Cities strategins 6 P och vad de var för sig innebar när de kopplades till den jämlika hälsan och att öka demokratin. Arbetet var en förberedelse för en längre workshop som kommer att hållas vid nätverkets årskonferens 2019 som en uppstart för nätverkets arbete med den politiska beställningen och dess processer. Vidare beskrev deltagarna i den stora internationella Healthy Cities

konferensen sina lärdomar från denna. Slutligen prövades ett nytt kommunikationsmaterial kring Healthy Cities för vidare bearbetning under 2019.

Det nationella perspektivet bestod av Friluftslivets år 2020, där Healthy Cities tillsammans med andra aktörer kunde delta under 2019 i formandet av innehållet 2020. FN föreningen som projektleder SKL:s pilotarbete med agenda 2030 på lokal nivå beskrev detta. Våra medlemmar bjöds in att ansöka om att få delta när andelen pilotkommuner utvecklades till ett nittiotal. Vidare beskrev folkhälsomyndigheten sitt arbete med Agenda 2030. Slutligen fick vi en dragnings från riksdagens sociala utskott om deras dagsaktuella frågor inom området.

Det lokala och regionala perspektivet säkrades. Uppsala beskrev sitt fortsatta arbete med sin styrmodell kopplat till hållbar utveckling, Luleå beskrev sitt arbete utifrån sitt deltagande i SKL:s pilotprojekt med agenda 2030. Västra Götalands region och region Östergötland beskrev sina respektive arbeten för Agenda 2030.

Vi fick en introduktion till vårt arbete med den politiska beställningen genom exempel Trollhättan med Camilla Seidl, forskare från Högskolan Väst som studerat processerna utifrån uppdrag kring folkhälsa och hållbarhet publicerat i forskningsessän "Informellt lärande i en formell organisation".

2018 året med aktörer internationellt och nationellt

Internationellt har vi stärkt vår roll ytterligare under året. Under den internationella årskonferensen i Belfast hade det svenska nätverket fem abstracts antagna med tillhörande dragningar. Det innebar att flera medlemmar deltog i konferensen. Vårt nätverk lyfts fram som ett nätverk med hög delaktighet, ett föredömligt reflekterande arbetssätt och en hög grad av kritiskt tänkande, viktiga fundament för Healthy Cities arbetet.

Vid mötet för de Nationella nätverken i Antalya presenterade det svenska nätverket dels tankarna utifrån tillsidsdelegationens arbete men även vårt planerade arbete med fördjupning i processerna runt den politiska beställningen.

I samband med WHO:s möte där deklarationen Copenhagen Consensus antogs deltog det svenska nätverket i de två sidoseminarier som hölls. Vår ordförande Ida var ordförande under presentation och diskussion av strategin för mäns hälsa, samt deltog som en av tre lokala representanter i presentationen av Migration och hälsa.

Vi deltog fortsatt aktivt i realiseringen av de två nästa faserna 2019-2030. Koordinator har kontinuerlig kontakt med kollegorna i de nordiska länderna. Under mötet i Belfast kallade Nordiska rådet till ett spontanmöte med oss. Syftet var att undersöka vårt intresse av att framöver delta i rådets arbete med innovativa projekt.

Nationellt har vi under året haft ännu fler besök på våra konferenser av nationella aktörer än tidigare. Vi har haft fler dialoger med nya aktörer och samarbeten än tidigare. Nätverket är etablerat och mera känt vilket märks.

2018 året med samverkan

Samarbetet med Folkhälsomyndigheten har under året utvecklats mycket inte minst tack vare vår kontaktperson där. Folkhälsomyndigheten deltog i de nationella nätverkens möte i Antalya Turkiet i slutet av april. Med hjälp av Folkhälsomyndigheten planerar vi med början under sensvåren 2019 ett arbete där några medlemmar får möjlighet att med hjälp av följeutvärdering fördjupa sig i sina rådande styrmodeller och

processerna som omgärdar den politiska beställningen kopplat till detta. HC-nätverket har formulerat några huvudfrågor som tydliggör VAD utvärderingen ska undersöka;

- Vilka processer som är avgörande för att stärka den politiska beställningen och i vilken mån dessa processer finns på plats hos medlemmarna
- Vilka faktorer i dessa processer som underlättar och avgör om beslut och ett genomförande är långsiktigt
- Vilka faktorer i dessa processer som underlättar/avgör om beslut och genomförande skapar förutsättningar för en ökad jämlikhet i hälsa och möjlighet att nå generationsmålet
- Vilken roll kan nätverket spela för att skapa möjlighet att fördjupa förståelsen och därmed påverka en positiv utveckling av dessa processer?

Under året förstärktes även samarbetet med SKL genom pilotgenomförandet av det utbildningskoncept som togs fram i samarbete med det norska och danska nätverket 2017 och genom god kontakt med vår kontaktperson på SKL. SKL ansvarade för genomförandet av pilotutbildningen och medlemmar i nätverket tog ett extra ansvar när det gällde feedback.

Under 2018 har de skandinaviska nätverken haft möte i Köpenhamn och beslutat att på sikt starta ett gemensamt arbete med fokus i nuläget på invånarnas delaktighet och medskapande. Vi håller tät kontakt med varandra och kommer under året att diskutera gemensamt projekt av möjligt intresse för Nordiska rådet.

Vårt nätverk arbetar slutligen aktivt i referensgruppen för mötesplats social hållbarhet tillsammans med flera aktörer och med SKL och Folkhälsomyndigheten som ansvariga. Vi modererade ett seminarium vid mötesplatsens konferens i september.

Vi har därutöver under året etablerat ett samarbete med ansvarig för Friluftslivets år, FN föreningen samt haft tematiska möten på arkitektkontor med givande samverkan. Socialdepartementet och UD bjöd i slutet av året in till första träffar för att diskutera samverkan mellan ett antal aktörer för den Globala hälsan. Healthy Cities rönste stort intresse och tiden får utvisa vad samverkan kring Global hälsa kan ge. Det tål att understrykas att i Healthy Cities engagemanget finns ett tydligt spridningsansvar av idéer, och fungerande strukturer för att minska skillnaderna i hälsa.

2018 med nätverket som opinionsbildare

Vår styrelse fortsatte att diskutera möjligheterna till opinionsbildning. 2018 var ett valår varför artikelskrivande har fått anstå till 2019. Våra kontakter med ansvarig för friluftslivets år och UD har haft en påverkan på förståelsen för kommuner och regioners roll när det gäller befolkningens hälsa och vägarna till en mer jämlik sådan.

Nätverket lämnade under våren synpunkter och förslag utifrån ny lagstiftning avseende socialtjänstens roll i samhällsplaneringen.

Medlemmarna fungerar dagligen som opinionsbildare utifrån sina uppdrag på hemmaplan och i möte med en mängd olika aktörer.

2018 i nätverkets strategiska grupp, tematiska grupper och arbetsgrupper

Den strategiska gruppen har arbetat med att ge input i en mängd frågor inte minst arbetet med presentationsmaterial, kommande idéskrift, innehåll i följeutvärdering i samverkan med Folkhälsomyndigheten, feedback på pilotutbildning m.m. Gruppen har deltagit i workshops utifrån jämlik hälsa och demokratisering på lokal och regional nivå kopplat till Agenda 2030 och Healthy Cities strategi för den lokala nivåns arbete. Sist men inte minst har den fortsatt vara lika aktiv som tidigare i ett strategiskt perspektiv med behov och planer för nästa fas.

Under tematiken i maj arbetade vi med barn i stadsplanering och stadsutveckling framförallt. Vi hade föredragningar om den fysiska miljöns möjlighet att påverka sociala faktorer. Vi höll vårt möte på Nyréns arkitektkontor i Stockholm och ett fruktbart utbyte skedde.

I november arbetade vi med ensamhet som tema för stadsplaneringen. Vilken roll kan denna spela i att minska ensamhetsproblematiken. Vi tog även del av Stockholmskommissionens arbete utifrån sin målsättning att bygga samman Stockholm.

Arbetsgrupper arbetade under året med förberedelser och genomförande av samtliga våra möten, planering av workshops, författande av idéskrift, underlag till följeutvärdering, pilotutbildning m.m.

Ordförande i vår tematik utifrån hälsofrämjande stadsplanering och design som motor för att minska skillnader i hälsa, Marianne Dock, har under året som tidigare år gjort en helt ovärderlig insats för att föra dessa frågor framåt i och utanför nätverket.

2018 rekrytering av nya medlemmar

Några kommuner har under året uttryckt intresse för medlemskap. 2018 har varit ett valår vilket gjort att man önskat avvakta. Styrelsen har av samma skäl inte aktivt arbetat för nya medlemmar.

Styrelsen har på samma grunder gjort bedömningen att planering av studieresa och information till nya representanter bör genomföras av den nya styrelsen som tillträder vid årsmötet 2019.

2018 utveckling av förståelse och därmed värdeskapande i nätverket

Det finns en stor samsyn kring de stora samhällsutmaningarna för Sverige i ett folkhälso- och socialt hållbarhetsperspektiv. Vi har komplexa samhällsutmaningar som en utveckling av demokratin, klimatförändringar, demografiska förändringar, ökande ojämlikhet, ökade krav på offentlig sektor och dess effektivitet, ner till en kraftfullt stigande psykisk ohälsa bland barn och unga inte minst flickor och allt fler som inte når fullföljda studier. De tidiga årens villkor utmanas av en stor brist på utbildad personal i förskolorna generellt och en ojämn fördelning av dessa mellan olika områden. Samma sak om än inte alls i samma omfattning gäller skolorna. Vi utmanas både av att det nationella stödet till och kraven på den lokala och regionala nivån ökar.

Utan fokus på ledning och styrning av den tvärsektoreilla utmaningen att skapa jämlika förutsättningar för god hälsa och välbefinnande och vad som krävs, hade vi inte landat i det förslag för framtiden som nu finns för nästa fas. Inriktningen får formas och tydliggöras ytterligare under 2019. Arbetet med inriktningen för nästa fas har redan förändrat vårt arbete till viss del men mycket återstår.

Det finns ett stort behov av att samla ännu fler kompetenser eller att nätverket deltar på andras arenor och konferenser. Vidare att vi ännu hårdare håller kvar vår röda tråd från gång till annan och arbetar i hemmaverkstaden däremellan och den vägen lär av varandra.

Det som pekas ut som viktigt att behålla för att nätverket ska fungera värdeskapande är vår kultur att vi tar vara på varandras kompetenser, är lyhörda, respektfulla och prestigelösa men framförallt att vi:

- Låter engagemanget få plats
- Har jämlikhetsfokus
- Karakteriseras av en stor nyfikenhet på det som händer omkring oss

Ekonomi

Vi har en budget i balans vid vårt bokslut.

Slutord

Styrelsen i Svenska Healthy Cities Nätverket vill tacka alla engagerade medlemmar, nationella aktörer som sökt vårt samarbete och lyssnat på våra synpunkter, internationella aktörer inom olika delar av WHO som inspirerar och stödjer vår utveckling, Tack!

Ida Legnemark

Gunnel Adler

Lars Thunberg

Frida Trollmyr

Lenita Ericson

Jon Malmqvist